

אַנִי אָבָא עֶרְפֵּל. וְהִלֵּד אֵינֶנּוּ

שבר ותיקון ביחסי הורים וילדים - קריאה בפרשת וירא

1. "וַיֹּשֶׁבֶת אֲבָרָם לֹא יֵלֶדָה לְוֹן לָהּ שִׁפְחָה מִצְרַיִת וְשָׁמָּה הִגֵּר:
וַיֹּאמֶר שְׂרַי אֶל-אֲבָרָם הִנֵּה-נָא עֲצַרְנִי יְהוָה מִלֵּד בְּאִנּוֹן אֶל-שִׁפְחָתִי אוֹ לִי אֲבָנָה מִמֶּנָּה
וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם לְקוֹל שְׂרַי:
וַתֵּלֶךְ שְׂרַי אֶשְׁת־אֲבָרָם אֶת-הַגֵּר הַמִּצְרַיִת שִׁפְחָתָהּ מִקֶּזֶן עֶשְׂרֵי שָׁנִים לְשִׁבְת־אֲבָרָם בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן וַתֵּתֶן אֹתָהּ לְאֲבָרָם אִישָׁהּ לֹא אִשָּׁה:
וַיָּבֵא אֶל-הֵגֶר וְהֵגֶר וַתֹּאֶר כִּי הִרְתִּי וַתִּקַּל גְּבוּרָתָהּ בְּעֵינָיִהּ:
וַיֹּאמֶר שְׂרַי אֶל-אֲבָרָם חֲמָסִי עָלֶיךָ אָנֹכִי נָתַתִּי שִׁפְחָתִי בְּתֶיךָ וַתֵּרָא כִּי הִרְתִּי וְאֶקַּל בְּעֵינָיִהּ
וְשִׁפְטִי יִהְיֶה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ:
וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל-שְׂרַי תִּהְיֶה שִׁפְחָתְךָ בְּיָדְךָ עֲשִׂי-לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וַתַּעֲנֶה שְׂרַי וַתִּבְרַח מִפְּנֵיהֶם:
וַיִּמְצְאוּ מִלֹּאךָ יְהוָה עַל-עֵין הַמַּיִם בְּמִדְבָּר עַל-הַעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר:
וַיֹּאמֶר הֲגַר שִׁפְחַת שְׂרַי אֵי-מָה הָאֵת וְאָנֹכִי תִלְכִי וַיֹּאמֶר מִפְּנֵי שְׂרַי גְּבוּרָתִי אָנֹכִי בְּכַחַת:
וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֹּאךָ יְהוָה שׁוּבִי אֶל-גְּבוּרָתְךָ וְהִתְעַנִּי תַחַת יְדֶיךָ:
וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֹּאךָ יְהוָה הֲרִפָּה אֶרְפָּה אֶת-זַרְעֲךָ וְלֹא יִסְפָּר מִרְבִּי:
וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֹּאךָ יְהוָה הֲגַר הִרָּה וַיֵּלֶד דְּוָי וַקְרָאת שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל כִּי-שָׁעָה יְהוָה
אֶל-עֵינָהּ:
וְהוּא יְהוָה פֶּן יֵרָא אִם יָרָו בְּמַלְּוִיךָ לָבוֹ וְעַל-פְּנֵי כָל-אֲחֵיו יִשְׁכָּן: ..
וַתֵּלֶד הִגֵּר לְאֲבָרָם בֶּן וַיִּקְרָא אֲבָרָם שְׁם-בְּנֵוֹ אֲשֶׁר-יֵלְדָה הִגֵּר וַיִּשְׁמְעָאֵל:
וְאֲבָרָם בֶּן-שָׁמְנַיִם שָׁנָה וְשָׁשׁ שָׁנִים בְּלֶדֶת-הִגֵּר אֶת-יִשְׁמָעֵאל לְאֲבָרָם": (בראשית טז)
2. "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אֲבָרָם שְׂרַי אֶשְׁתְּךָ לֹא-תִקְרָא אֶת-שְׁמָהּ שְׂרַי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ:
וּבְכַחַת יְיָ אֱלֹהִים וְעַתָּה מִמֶּנָּה לָךְ בֶּן וְכִבְשָׁתֶיךָ וְהִיא תִהְיֶה לְגוֹיִם מִלְכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה יְהוּוּ:
וַיִּפֹּל אֲבָרָם עַל-פְּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִפְנֵי ה' מָה-שָׂנֵה יְיָ לִי וְלֹא-שָׂרָה הִבְתִּיתְשָׁעִים
שָׂנֵה תֵלֵד: ..

5. רש"י על בראשית כ"ב:ב'

את בנך. אמר לו שני בנים יש לי, אמר לו את יחידך; אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, אמר לו אשר אהבתי; אמר לו שניהם אני אוהב, אמר לו את יצחק (סנהדרין פ"ט)

6. "וישבם אברהם ויחבש את חמלו ויקח את יצחק אתו ואת יצחק בנו ..

ביום השליש וישא אברהם את יצחק וירא את המקום מרחק:

ויאמר אברהם אל יצחקו שבו לכם פה עם החמור ואני ותוער נלכה עד-כה ונשתחוה ונשובה אליכם:

ויקח אברהם את יצחק העלוי וישב על יצחק בנו ויקח בידו את האש ואת המאכלת וילק שניהם יחדיו...

וישלח אברהם את יצחק ויקח את המאכלת לשחוט את בנו:

ויקרא אליו מלאך יהוה מן השמים ויאמר אברהם ויאמר הנני:

ויאמר אל-תשלח ידך אל-הנער ואל-תעש לו מאומה כי אעשה ויזעתי כי יורא אלהים אתה ולא תשכח את-בונך את-יחידך ממני:

וישא אברהם את יצחק וירא והנה איל אחר נאחז בסך בקרניו וילק אברהם ויקח את האיל ויעלה לעלה תחת בנו... (בראשית כב)

7. "וישב אברהם אל-יצחקו ויקחו יחדו אל-באר שבע וישב אברהם בבאר שבע" : (בראשית כב)

8. "הפסוק בא לומר, כי רק אברהם הצליח לרדת מן ההר שלם בגופו ונפשו; אבל יצחק... נשאר פצוע ומדמם מאחור, על המזבח... יצחק, ששרד טראומה כה קשה, הפך לאדם שתקן, מופנם ומכונס בעצמו. הרב שלמה ריסקין, "אור תורה" לפרשת חיי שרה, עמ' 140

9. כשאברהם היה בן 86 נולד לו בן ראשון ושמו ישמעאל. ישמעאל גדל להיות צעיר אחראי שדואג לצרכיו כמו אביו. יום אחד ראה אברהם בחלום את אלוהים המצווה עליו לשחוט את בנו היקר שנולד לו לאחר שנים רבות. אברהם נענה לצו האלוהי, אך לא לפני שסיפר לבנו את החלום וביקש את תגובתו. על פי הכתוב אברהם רצה שישמעאל יבין מה קורה במקום לקחת אותו בעל כורחו. ישמעאל השיב בחיוב ואמר: אבא תעשה מה שאלוהים ציווה עליך ותגלה, בעזרת כוחו של האלוהים, שאני יכול לשאת זאת. במילים אחרות, ישמעאל הסכים ועודד את אבא שלו למלא אחר צו האלוהים. אברהם לקח את ישמעאל להר ערפאת ואומר "בשם אלוהים האחד והיחיד", והאלוהים שלח אליו את ג'בריל המלאך, נושא כבש כקרבן, שישחט אותו במקום הבן. (**סורה אלסאפאת 99-110** שיכתבה מהתרגום לעברית: **אינסאף שוואהנהל**)

10. הגר וישמעאל מאת אלזה לסקר שילר (תרגום: נתן זך)

"בצדפים שיחקו בני אברהם הקטנים
משיטים במים את סירות עין הפנינה:
אז רכן יצחק חרד אל ישמעאל,
ועגומים שוררו אז שני ברבורי השחור,
בלב עולמם הצבעוני צלילים קודרים מאוד,
והגר הנדחית חטפה לה את בנה חי-ש-קל.

11. שְׁנֵי שִׁירִים עַל יִשְׁמָעֵאל מֵאֵת אֱלִיעֶזֶר כַּהֵן

*

יִשְׁמָעֵאל מִיַּדָּה בִּי אֲבָנִים

'מִלִּים'

הוא צוֹעֵק

מִלִּים קְשׁוֹת מֵאֲבָנִים, וְאִיפֹה הִיִּיתָ

כְּשֶׁגָּרְשׁוּ אוֹתֵי עַם שְׁחַר וְחַמַּת מַיִם
הַבָּנִים שָׁלְנוּ
צוּעֵק וְשִׁמְעָאֵל
יִתְרוּצְצוּ בְּקִרְבָּנוּ יַעֲבֹדוּ זֶה לְזֶה
יִשְׂאוּ סְלֵמוֹת, מְלֹאכִים, נָשִׁים
יִידוּ זֶה בְּזֶה זְכוֹרוֹנוֹת

12. "וַיִּשְׁפֹּם אַבְרָהָם בְּבִקְרָא... וַיִּשְׁלַחְהָ" (בראשית כא, יד) -

"לִקַּח אֶת הַדְּרָדוֹר וְקָשָׁר בְּמִתְנִיַּה שֶׁל הַגֵּר, כְּדֵי שִׁיְהֶא סוּחָף אַחֲרֶיהָ, וְכִשְׂרִיחָה אַבְרָהָם
לְרֵאוֹת אֶת יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ יִרְאֶה אֶת הַדֶּרֶךְ שֶׁהֵלְכוּ בָּהּ.

וַיֵּשֶׁב יִשְׁמַעְאֵל בְּמִדְבַּר פֶּאֶרְן וְלִקַּח לוֹ אִשָּׁה מֵעַרְבוֹת מוֹאָב וְעֵיסָה שְׁמָהּ.

לְאַחַר שְׁלוֹשׁ שָׁנִים הֵלֵךְ אַבְרָהָם לְרֵאוֹת אֶת יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ בְּמִדְבַּר פֶּאֶרְן, וַנִּשְׁבַּע לְשָׂרָה
שֶׁלֹּא יֵרֵד מִן הַגְּמֵל בְּמִקּוֹם שִׁיִּשְׁמַעְאֵל שְׂרׁוּי שָׁם.

וְהִגִּיעַ לְשָׁם בְּחֹצֵי הַיּוֹם. מָצָא שָׁם אִשְׁתּוֹ שֶׁל יִשְׁמַעְאֵל.

אָמַר לָהּ: הֵיכָן הוּא יִשְׁמַעְאֵל?

אָמְרָה לוֹ: הֵלֵךְ הוּא וְאִמּוֹ לְהִבְיֵא פְרוֹת וְתִמְרִים מִן הַמִּדְבָּר.

אָמַר לָהּ: תֵּנִי לִי מַעֲט מַיִם וּמַעֲט לֶחֶם, כִּי עֵיפָה נַפְשִׁי מִדֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר.

אָמְרָה לוֹ: אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם.

אָמַר לָהּ: כְּשִׁיבּוֹא יִשְׁמַעְאֵל בְּעֵלֶךְ אֲמַרִי לוֹ: בָּא זָקֵן אֶחָד מֵאַרְצֵי כְּנָעַן לְרֵאוֹתְךָ וְאָמַר
שְׁסֹף הַבַּיִת אֵינוֹ טוֹב.

כְּשִׁבָּא יִשְׁמַעְאֵל הִגִּידָהּ לוֹ אִשְׁתּוֹ אֶת הַדְּבָר - וַיִּשְׁלַחְהָ.

וַיִּשְׁלַח אִמּוֹ וְלִקַּחָהּ לוֹ אִשָּׁה מִבֵּית אָבִיהָ מֵאַרְצֵי מִצְרַיִם וְשָׁמָּה פְּטִימָהּ.

עוֹד לְאַחַר שְׁלוֹשׁ שָׁנִים הֵלֵךְ אַבְרָהָם לְרֵאוֹת אֶת יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ, וַנִּשְׁבַּע לְשָׂרָה כְּפַעַם
רֵאשׁוֹנָה שֶׁלֹּא יֵרֵד מִן הַגְּמֵל בְּמִקּוֹם שִׁיִּשְׁמַעְאֵל שְׂרׁוּי שָׁם.

והגיע לשם בחצי היום. מצא שם אשתו של ישמעאל.

אמר לה: היכן הוא ישמעאל?

אמרה לו: הלא הוא ואמו לרעות את הגמלים במדבר.

אמר לה: תני לי מעט לחם ומעט מים, כי עיפה נפשי מדרך המדבר. הוציאה ונתנה לו.

עמד אברהם והיה מתפלל לפני הקדוש ברוך הוא על בנו ונתמלא ביתו של ישמעאל כל טוב.

וכשבא ישמעאל הגידה לו אשתו את הדבר הזה, וידע ישמעאל שעת עכשו רחמי אביו.
(פרקי דרבי אליעזר פרק ל)

12. אני בגילי - אבות ישורון

אני בגילי - זה מוזר -

עודני אבל על האב.

אינני ילד; אני במזכח

ואיננו אבי במערכ.

פסוק כרחם אב על בנו -

הכונה, אני חושב, לאלחי.

מביט האב על ברמנו

ואני הגברלתי את חיי.

שיח אב תובע עלבוננו

מלמד מאליו - אלי.

האב מרתח מקו חנו

של אחי הצעיר אולי.

אינני ילד... כשהייתי בה,

אני במערכב ואבי במזכח.

וקרום עוברת אלחוט ואלבול

וקרום עוברת על גבול ומבול

וקרום עוברת על קסם וגמול

וקרום הזאת היא ממול.

13. והילד איננו/ יהודה עמיחי

בני, אתה שוב מדאיג אותי.
מזמן לזמן אתה מדאיג אותי
בקביעות שהיתה צריכה להרגיע אותי.

אני זוכר שפעם, כשהיית קטן,
כאינו יחדו שרפה במלון גדול.
האש והמים והעשן,
היללות והצעקות והאורות המהבהבים בטרופי,
כל אלה חסכו לי הרבה דבורים
על מה הם החיים. ועמדנו בדממה.

אני שואל את עצמי איפה החביא אבי
את הפחד שלו, אולי בארון סגור
או במקום אחר מחוץ להשג ידי הילדים
אולי עמק בלבן.

אבל עכשו אתה שוב מדאיג אותי.
אני מחפש אותך תמיד,
הפעם בין ערפלי הגליל העליון,
אני אבא ערפל.
והילד איננו, כי הוא כבר מבגר.

14. "אברהם מת בשיבה טובה ונעימה. זקן ושבע כותב התנ"ך, והקורא חש שסוף

סוף הוא מרוצה. רגוע. אפילו מאושר. ישמעאל הבן שגירש מהבית בפקודת

אשתו, ויצחק, הבן שעקד על המזבח בפקודת אלוהיו, קברו אותו יחדיו.

אולי באו לוודא שמת, אבל אולי יש כאן סליחה של הבנים לאביהם, אולי אף חרטה.

על כך שלא שבו והתחברו איתו עוד בחייו" (ראשית, מאיר שלו, עמ 32)